

Vastgesteld 27 januari 2011

Binnen de vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie hebben enkele fracties de behoefte om over de volgende brieven enkele vragen en opmerkingen voor te leggen:

1. Kabinetsreactie op studie naar de economische effecten van de gasrotondestrategie (Kamerstuk 29 023, nr. 79) van 13 januari 2011.
2. Standpunt over opwerken of opslaan van de in kerncentrale Borssele gebruikte splijtstoffen (Kamerstuk 25 422, nr. 87) van 17 januari 2011.

De vragen en opmerkingen zijn op 27 januari 2011 aan de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie voorgelegd met het verzoek deze te beantwoorden uiterlijk maandag 31 januari 2011 om 12.00 uur. Bij brief van [datum] zijn ze (door ...) beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Van der Ham

De adjunct-griffier van de commissie,
Blacquière

Inhoudsopgave

	blz.
- Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
- Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA	2
- Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA	3
- Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP	5
- Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van GroenLinks	7
- Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdD	7
- Reactie van de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie	8

I. VRAGEN EN OPMERKINGEN VANUIT DE FRACTIES

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA

De leden van de fractie van de PvdA hebben met belangstelling kennis genomen van de Studie naar de economische effecten van de gasrotondestrategie (Kamerstuk 29 023, nr. 79) en het standpunt inzake de in Borssele gebruikte splijtstoffen (Kamerstuk 25 422, nr. 87). De leden van de PvdA-fractie hebben nog een aantal vragen ter voorbereiding op het Algemeen Overleg Energie d.d. 2 februari 2011 in de Kamer.

De leden van de PvdA-fractie delen in grote lijnen de analyse van het kabinet en zien gas als een goede transitiebrandstof. Gascentrales kunnen uitstekend dienen als back-up voor grootschalige windparken.

De leden van de PvdA-fractie onderschrijven de conclusie van the Brattle Group dat kernenergie kan concurreren met gas omdat kernenergie niet flexibel is. Daarom vragen de leden van de PvdA-fractie de minister uit een te zetten waarom hij niet op die conclusie is ingegaan. Onderschrijft de minister dit gevaar ook en is hij met de leden van de PvdA-fractie van mening dat dit één van de redenen is om beter geen kerncentrale te bouwen?

De leden van de PvdA-fractie zijn verder van mening dat er nu geen duidelijke en onderbouwde keuze wordt gemaakt over de invulling van de gasrotonde, gaan we inzetten op samenwerking met andere landen die ook ambities hebben op dit gebied of gaan we het vooral zelf doen?

Het Agentschap NL is bezig met een onderzoek over het al dan niet toegankelijk maken van kennis voor buitenlandse partijen. Hoe staat het met dit onderzoek?

De leden van de PvdA-fractie hebben ook een aantal vragen over het standpunt inzake de in Borssele gebruikte splijtstoffen. Uit het Kwartaaloverleg tussen de Kernfysische Dienst (KFD) en N.V. Elektriciteits-Produktiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ) van 18 december 2007 staat het volgende: «In 2010 zal EPZ een beslissing nemen over opwerken of directe opslag van splijtstofelementen. Het hebben van een MOX-vergunning is een voorwaarde in verband met het vervallen van de garantie tot het overnemen van plutonium in de toekomstige opwerkingscontracten. Ook als besloten wordt om niet op te werken kan MOX interessant

zijn voor EPZ in verband met de mogelijkheid om Pu voor andere partijen te verwerken.»

De leden van de PvdA-fractie vragen zich het volgende af. Klopt de stelling dat het hebben van een MOX-vergunning een voorwaarde is die Frankrijk stelt om nieuwe opwerkingscontracten te krijgen?

Stel dat Nederland in 2015 geen opwerkingscontract krijgt, is Nederland dan van plan om het afval direct zelf op te gaan slaan en waar en op welke wijze wordt dit dan gedaan?

Klopt het dat bij het ontwerp en de bouw van het HABOG (opslag loods van de COVRA) geen rekening gehouden is met het eventueel opslaan van dit type kernafval? Zo ja wat is daarvan dan de reden?

Daarnaast vragen de leden van de PvdA-fractie zich af waarom de opslag in het splijtstofbassin in de centrale zelf niet is meegenomen. Klopt het dat daar nu al voor 5 jaar opgebrande splijtstof in ligt omdat er sinds 2005 geen transporten zijn geweest? Wat wordt er met dit afval gedaan en op welke termijn?

Verder vragen de leden van de PvdA-fractie zich af waarom tijdelijke droge opslagcontainers ineens geen optie meer zijn terwijl dit in 2006 toch nog serieus overwogen werd?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief van de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) over de studie naar de bijdrage van de gasrotonde aan de Nederlandse economie. Het moge duidelijk zijn dat de leden van de CDA-fractie een positieve grondhouding hebben ten aanzien van de deze gasrotonde. Zo hebben de leden van de CDA-fractie in het verleden bij de behandeling van de begroting van het voormalige ministerie van Economische Zaken een aftrap hiervoor gegeven. De leden van de CDA-fractie zijn blij dat dit er onder andere toe heeft geleid dat er een studie is gedaan naar de bijdrage van de gasrotonde aan de Nederlandse Economie. Over de brief, of eigenlijk twee brieven, die de minister van EL&I aan deze studie heeft gewijd, hebben de leden van de CDA-fractie nog wel enkele vragen. Overigens is het ook goed om nog even te wijzen op het belang van de Nederlandse gassector voor de Nederlandse economie, zoals ook in de brief van 8 december 2010 door de minister van EL&I is verwoord. De Nederlandse gasproductie is goed voor 36% van de productie van de Europese Unie, de bijdrage van de gassector aan het Bruto Nationaal Product is 3% en de gassector is goed voor 66 000 banen.

Er is een sterkte-zwakteanalyse van de gassector verricht, waarin naast sterke en zwakte punten ook kansen en risico's zijn benoemd in de studie. De leden van de CDA-fractie hebben gelezen dat de minister op een aantal van deze zaken een reactie geeft, maar niet op alle punten. Naast het zo goed mogelijk benutten van onze grote sterke punten, moeten we ook kijken hoe de zwakte punten kunnen worden verbeterd. De studie neemt de afwezigheid van stabiele en lange-termijn transittarieven, de hoge kosten van de export van flexibiliteit uit gasopslagen, de mogelijkheid dat het entry-exitsysteem voor gasopslagen een drempel voor investeringen zouden kunnen zijn, en de zorgen van sommige partijen ten aanzien van de marktpositie van betrokken Nederlandse bedrijven. Kan de minister op deze punten in gaan? Specifiek ten aanzien van de hoge kosten van de export van flexibiliteit uit opslagen merkt de minister op dat het argument dat een Nederlandse opslag vanwege de extra transportkosten minder

concurrerend is voor levering op de Duitse of Britse markt, ook omgekeerd geldt. Kan de minister aangeven hoe hoog deze extra transportkosten in Nederland zijn, en hoe hoog deze in bijvoorbeeld Duitsland of Groot-Brittannië zijn?

Hetzelfde geldt voor de kansen en bedreigingen: de kansen moeten we benutten, het risico dat bedreigingen bewaarheid worden moeten we zoveel mogelijk doen afnemen. Kan de minister ingaan op de effecten en gevolgen van een mogelijk lagere vraag naar gas als gevolg van milieuwetgeving, energiebesparing en de groei van kernenergie?

Een ander punt waarover de leden van de CDA-fractie nog nadere informatie vragen is de kwantificatie van de economische effecten van de gasrotondestrategie op de Nederlandse economie. Er is zowel een base case als een succesvol scenario uitgewerkt, maar in de brief van 8 december 2010 werkt de minister alleen het succesvolle scenario uit. Wat zijn de gevolgen als het base case scenario zich ontvouwt? En hoe schat de minister de kans op elk van beide scenario's? Ten aanzien van het succesvolle scenario wordt een bedrag investeringen genoemd van 7,7 miljard euro. De minister schrijft in zijn brief dat de overheid slechts de randvoorwaarden schetst. Kan de minister schetsen hoe hij verwacht dat deze investeringen worden gedaan, op welke termijn en in welk tempo?

Een belangrijk aspect is – naast het ontwikkelen van een energiemarkt op Europees niveau – een regionale gasmarkt tussen de landen van Noordwest-Europa. De minister geeft aan dat het kabinet ook de gasrotonde verder wil uitbouwen binnen dit Noordwest-Europese kader. Kan de minister aangeven wat de ontwikkelingen op dit terrein zijn? Hoe verlopen de gesprekken en wat zijn de vooruitzichten? Van belang is wat dit betreft dan ook dat er grensoverschrijdende investeringen kunnen worden gedaan, waarover onder meer binnen het Noordwest-Europese Gas Regional Initiative en het Pentlateraal Gas Platform wordt gesproken. Hoe zijn de ontwikkelingen hier? Welke belemmerende regelgeving kunnen – in Nederland en andere Noordwest-Europese landen – worden weggenomen om het investeren te vergemakkelijken? En is er sprake van een absoluut gelijk speelveld in de Europese Unie?

De leden van de CDA-fractie lezen met instemming dat de minister, om Nederland maximaal aantrekkelijk te maken als doorvoerland, inzet op het verder versterken van de interconnecties van Nederland met het buitenland. In dit verband juicht de minister initiatieven vanuit het bedrijfsleven, zoals een directe verbinding met Noorwegen, toe. Welke rol ziet de minister bij zulke projecten voor zichzelf? Voorts onderstreept de minister het belang van aanlanding van LNG, waarvan ook de leden van de CDA-fractie het belang inzien. De minister stelt dat hij gaat zorgen voor goede vestigingsvoorwaarden en een goed investeringsklimaat voor LNG-terminals en de realisatie daarvan zal faciliteren, onder andere door het verlenen van ontheffingen van toegangsregulering aan LNG-installaties. Kan de minister aangeven hoe deze toegangsregulering in andere gevallen uitwerkt op het investeringsklimaat, bijvoorbeeld ten aanzien van gasopslag? Zitten daar ook nog knelpunten?

Ten aanzien van de exploratie en productie geeft de minister aan in overleg met Energie Beheer Nederland (EBN) en de gasector te bezien hoe de resterende Nederlandse gasvoorraden kunnen worden opgespoord en geproduceerd. Wat is het tijdspad dat de minister voor ogen heeft? En worden hierbij ook velden op de Noordzee betrokken?

De minister meldt dat Agentschap NL op dit moment een onderzoek doet om de kennispositie van Nederland op het terrein van gas in kaart te kunnen brengen en deze toegankelijk te maken en te ontsluiten voor onder andere buitenlandse partijen. Wanneer wordt dit onderzoek afgerond en wat behelst dit onderzoek precies?

Voorts willen de leden van de CDA-fractie nog opmerken dat zij opgetogen zijn over het feit dat de minister de mogelijkheden van groen gas onderschrijft. Bovendien zijn de leden van de CDA-fractie verheugd te lezen dat de minister stelt dat hij het grote belang van afstemming en samenwerking tussen de Nederlandse overheid en de Nederlandse gassector onderschrijft. Wat dit betreft willen de leden van de CDA-fractie ook de hoop en verwachting uitspreken dat de minister en dit kabinet zullen zorgen voor een goed investeringsklimaat, dat ook stabiel is op de lange termijn.

Tenslotte hebben de leden van de CDA-fractie nog een vraag over de opwerking van radioactief afval. In de brief van 17 januari 2011 schrijft de minister dat er voor de gebruikte splijtstofelementen in principe twee bestemmingen zijn (Kamerstuk 25 422, nr. 87). Eén van deze bestemming is het opwerken, waarbij de nog bruikbare splijtstoffen (ongeveer 95%) worden afgescheiden om opnieuw tot kernbrandstof te worden verwerkt. De resterende, veel kleinere hoeveelheid, hoogradioactief opwerkingafval wordt voor een langere periode (bijvoorbeeld 100 jaar) opgeslagen in afwachting van een definitieve eindbestemming, zo schrijft de minister. De leden van de CDA-fractie zouden graag van de minister vernemen welke inspanningen er op Europees niveau worden verricht om ook voor de ongeveer 5% gebruikte splijtstofelementen die niet opnieuw tot kernbrandstof kunnen worden verwerkt een oplossing – anders dan het opslaan er van – te vinden?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP

De leden van de SP-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de brieven van de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie over respectievelijk de studie naar de economische effecten van de gasrotondestrategie (Kamerstuk 29 023, nr. 79) en het standpunt over het opwerken en opslaan van de in de kerncentrale Borssele gebruikte splijtstoffen (Kamerstuk 25 422, nr. 87).

De leden van de SP-fractie onderschrijven het belang van een gasrotondestrategie voor de voorzieningszekerheid van energie voor Nederland en de omliggende landen. Belangrijke voorwaarden daarbij vinden zij dat energie betaalbaar blijft en dat duurzame energieproductie alle mogelijkheden krijgt om terrein te winnen. Positieve economische effecten zoals extra werkgelegenheid, kennisontwikkeling en toenemende (overheids)inkomsten zijn daarbij een zeer welkom bijkomend effect. Tevens zijn zij van mening dat de investeringen in de aanleg van energie-infrastructuur voor rekening moeten komen van de commerciële partijen, en dat dit niet met (Europees) gemeenschapsgeld moet worden bekostigt. Gas kan een belangrijke rol spelen in de transitie naar een volledig duurzame energieproductie. Gasgestookte energiecentrales zijn immers flexibeler en beter regelbaar, en daarmee kunnen zij goed inspelen op het fluctuerende vermogen van duurzame productie-eenheden. Daarbij zijn de rookgassen van gascentrales minder schadelijk dan die van ondermeer kolencentrales. Het heeft voor de leden van de SP-fractie dan ook de voorkeur om bij de uitbreiding van de productiecapaciteit vooral te kiezen voor gasgestookte energiecentrales, bij voorkeur kleinschalige warmtekrachtkoppeling waarbij nuttig gebruik wordt gemaakt van restwarmte en CO₂. Deze op gas gebaseerde energiestrategie sluit naadloos aan op het

voornemen tot het instellen van een gasronde. Kan de minister aangeven of hij de visie deelt om gedurende de energietransitie vooral in te zetten op (kleinschalige) gasgestookte elektriciteitsproductie-eenheden?

Vorig jaar heeft het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium (NLR) in opdracht van de VROM-inspectie onderzoek gedaan naar laagfrequent geluid en trillingen als gevolg van gaswinning. Veel mensen geven aan hinder te ondervinden aan dit geluid en deze trillingen. Het onderzoek hiernaar was tot op heden vrij beperkt en er is nog veel over dit fenomeen onbekend. Is de minister het met de leden van de SP-fractie eens dat uitgebreider onderzoek wenselijk is voordat we op grotere schaal overgaan met ontginning en ondergronds opslag van gas? Is de minister bereid de oorzaak en de gevolgen van laagfrequent geluid verder te onderzoeken en zo ja op welk termijn kunnen hiervan de resultaten worden verwacht?

In het Brattle-rapport staat dat een van de zwakke punten in het gasrotondebeleid is: de hoge transporttarieven voor gasopslagbeheerders. Hoe wordt dit opgelost? Is de minister het eens dat deze tarieven op de echte kosten gebaseerd moeten zijn, meewegend dat een gasopslag meestal zorgt dat het totale transportnet juist minder wordt belast in plaats van meer. Zou juist niet overwogen moeten worden om negatieve transporttarieven voor gasopslagbeheerders mogelijk te maken?

De leden van de SP-fractie moeten concluderen dat – ondanks dat er in de afgelopen decennia veel vooruitgang is geboekt – er nog steeds forse risico's aan kernenergie kleven. Uiteraard kan niet ontkend worden dat aan andere vormen van energieproductie ook nadelen en risico's zijn verbonden. Bij het kiezen van de brandstofmix moeten dan ook de voor- en nadelen zeer serieus gewogen worden. Door de mogelijke komst van een nieuwe kerncentrale zullen door vergroting van de productiecapaciteit de omvang van nadelige gevolgen en risico's worden vergroot. Het is daarom dan ook zeer belangrijk om nu uitgebreid stil te staan bij de vraag wat we de komende eeuwen met ons kernafval aanmoeten.

Er heerst enige onduidelijkheid over het daadwerkelijke percentage van het hergebruik van opgewerkt kernafval. Volgens de N.V. Elektriciteits-Produktie maatschappij Zuid-Nederland (EPZ) zou 95% van het kernafval worden opgewerkt tot nieuwe brandstof, maar volgens de door de Franse overheid ingestelde commissie Haut Comité pour la Transparence et l'Information sur la Sécurité Nucléaire (HCTISN) zou dit percentage slechts 4% tot 12% betreffen. Kan de minister uitsluitend geven over hoe hoog het rendement van opwerking van kernafval nu daadwerkelijk is?

Na opwerking van het afval blijft de radioactiviteit gelijk en blijft er uiteindelijk meer volume aan radioactief afval over. Volgens Greenpeace ontstaat bij de opwerking van het jaarlijkse door Borssele 4 m³ geproduceerde hoogradioactieve afval 3 m³ hoogradioactief afval en 30 m³ middel- en laagradioactief afval over. Onderschrijft de minister dat bij opwerking uiteindelijk de totale radioactiviteit van het afval niet afneemt en het volume zelfs toeneemt? Acht de minister dat een acceptabel gevolg van opwerking?

Het vrijmaken van plutonium vergroot het proliferatierisico. Acht de minister het wenselijk om het radioactieve afval door Europa heen en weer te slepen en er van alles mee te doen terwijl dit tot veiligheidsrisico's kan leiden zoals het vervaardigen van een kernbom nadat het in verkeerde handen komt? Is het daarom niet verstandiger om het afval in gemengde toestand zo snel mogelijk en zo dicht mogelijk bij de bron op te slaan?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van GroenLinks

De leden van de GroenLinks-fractie vinden kernenergie onveilig en niet duurzaam, het zadelt toekomstige generaties voor honderdduizenden jaren op met zeer giftig en radioactief kernafval. Bovendien is kernenergie duur en raakt uranium ook op. De leden van de GroenLinks-fractie zijn tegen het gebruik van kernenergie en zien moderne mogelijkheden om het energieprobleem op te lossen. Opwerken van radioactief afval zorgt voor een verdere toename van de hoeveelheid afval die er toch al is. Opwerken is zinloos omdat slechts 12% van het kernafval kan worden hergebruikt en de leden van de GroenLinks-fractie zijn van mening dat de contracten die hierover met Frankrijk zijn gesloten beëindigd moeten worden. Dit omdat de directe omgeving van de opwerkingsfabriek radioactief wordt vervuild door de opwerking.

Het niet-opwerken van het afval en directe opslag van het afval in Nederland verdient de voorkeur boven het opwerken van het radioactief afval. Transport van het afval van Nederland naar de opwerkingsfabriek in La Hague in Frankrijk brengt ook een risico met zich mee. Is de minister op de hoogte van het bezwaarschrift van diverse milieuorganisaties tegen de transportvergunning voor de komende tien kernafvaltransporten van kerncentrale Borssele naar Frankrijk?

Is het correct dat als kerncentrale Borssele niet voor april 2011 splijtstof afvoert naar Frankrijk een volgende splijtstofwissel niet kan worden uitgevoerd? Kan de minister aangeven wat de gevolgen zullen zijn voor kerncentrale Borssele als de transportvergunning ongeldig wordt verklaard naar aanleiding van het bezwaar van de milieuorganisaties? Kan de minister aangeven welke maatregelen kerncentrale Borssele overweegt indien de geplande transport niet kunnen worden uitgevoerd?

Is de minister bereid met het oog op deze maatschappelijke weerstand tegen risicovolle transporten van kernafval zijn standpunt over opwerking te heroverwegen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdD

De leden van de PvdD-fractie zijn het oneens met de regering over de gasrotondestrategie. Naar mening van de leden van de PvdD-fractie moet Nederland zo snel mogelijk overstappen op het gebruik van hernieuwbare energie en zal een verdere investering in fossiele energie deze transitie alleen maar hinderen. Bovendien zijn de leden van de PvdD-fractie van mening dat gasopslag aanzienlijke risico's met zich meebrengt, en dat dit onaanvaardbaar is. Hoe groot de economische effecten van een dergelijke strategie ook zijn, en op de interpretatie van de regering daarvan is zeker nog heel wat af te dingen, de veiligheid van de bevolking moet naar mening van de leden van de PvdD-fractie voorop staan. De risico's van gasopslag worden naar mening van de leden van de PvdD-fractie onderschat, terwijl de feiten er wel liggen. De leden van de PvdD-fractie vragen zich af hoe dat komt, graag een reactie. Er wordt binnenkort op initiatief van de PvdD een rondetafelgesprek georganiseerd over de gasopslag in Bergen. De leden van de PvdD-fractie zijn zeer benieuwd naar de uitkomsten hiervan en gaan hierna graag met de regering in debat over dit onderwerp.

Vervolgens hebben leden van de PvdD-fractie enkele vragen over de in Borssele gebruikte splijtstoffen. Is de minister bekend met de conclusies van de Franse «Haut Comité pour la Transparence et l'Information sur la Sécurité Nucléaire» van juni 2010? Onderschrijft de minister de conclusies

in dit rapport? Zo ja, welke conclusies trekt de minister hieruit? Zo nee, waar baseert de minister zich op in deze? Vindt de minister opwerking van kernafval nog steeds gerechtvaardigd nu blijkt dat slechts 12% van het kernafval hergebruikt wordt in plaats van de 95% waarover tot nu toe steeds gesproken werd? Is de minister bereid met het oog op deze recente ontwikkeling rondom de Franse opwerkingsfabriek zijn standpunt over opwerking van kernafval te heroverwegen? Is de minister ervan op de hoogte dat kerncentrale Borssele op dit moment alle opgebrachte splijtstof sinds 2005 in opslag heeft in het splijtstofbassin in de kerncentrale zelf? Deelt de minister de conclusie dat indien gebruik wordt gemaakt van deze tijdelijke opslagmethode kerncentrale Borssele pas in 2020 de eerste splijtstof af zou moeten voeren als besloten wordt in 2015 te stoppen met opwerking van kernafval? Is de minister ervan op de hoogte dat zijn voorgangers tijdelijke opslag van opgebrachte splijtstof in droge containers hebben overwogen als alternatieve tijdelijke methode om splijtstof direct op te slaan na gebruik? Deelt de minister de conclusie dat deze alternatieve opslagmethode veel sneller te realiseren is dan de bouw van een nieuw COVRA-gebouw? Is de minister bereid deze beide tijdelijke opslagmethodes mee te nemen in hernieuwde analyse van de mogelijkheid voor kerncentrale Borssele om in 2015 te stoppen met opwerking?

De leden van de PvdD-fractie zien kernenergie niet als duurzaam of groen. Het is tijd voor een transitie naar een echt duurzame energievoorziening gebaseerd op wind en zonne-energie. De leden van de PvdD-fractie hopen dat de regering daar eindelijk ook eens een voortvarende aanpak gaat laten zien.

II. REACTIE VAN DE MINISTER